

To identiske dagbøger?

Mere om den fynske jæger og hans dagbog fra treårskrigen

Af *Hans Henrik Jacobsen*

Fynske Årbøger 1971 bragte en artikel om en af treårskrigen fynske jægere, *Anders Nielsen* (født i Gamborg 1825) og gengav hans dagbogsoptegnelser om krigen, suppleret med en række tegninger og digte, skrevet af ham selv.

I slutningen af januar 1851 blev Anders Nielsen permitteret, og kort tid efter hjemkomsten indgik han ægteskab med Marie Kathrine Hansdatter. Parret bosatte sig i Skydebjerg Torp. Hun døde allerede i 1879, og Anders Nielsen giftede sig med den 32-årige Karen Sørensen fra Søllested. Begge ægteskaber var barnløse.

Desværre lykkedes det mig ikke at konstatere, hvor Karen og Anders Nielsen endte deres dage. Ægteparret er som nævnt i artiklen opført på folketællingslisten for Skydebjerg sogn sidste gang i 1890. Ved folketællingen i 1901 boede de ikke længere i sognet.

Middelfart Venstreblad er imidlertid kommet mig til hjælp. Det bragte kort tid efter artiklens offentliggørelse en fyldig omtale af den, og et par dage efter kunne samme blad oplyse, at „den skrivende soldat endte sit liv i Asperup“. Oplysningen blev givet af en fjern slægtning til Anders Nielsen, frugtavlser Bent Hansen, Kærby, hvis bedstefædre begge var brødre til Anders Nielsen:

Efter at Anders Nielsen i en årrække havde arbejdet som haveemand på Erholm, solgte han i 1891 sit husmandssted i Skydebjerg Torp og flyttede sammen med Karen til Kærby mark, hvor de lod opføre det hus, hvori de boede indtil deres død. Anders Nielsen døde den 21. april 1905, 79 år gammel; hans hustru var død den 18. januar året før. De ligger begge begravet på Asperup kirkegård.

Også et andet fynsk dagblad bragte en omtale af Anders Nielsens dagbog samt et par af hans tegninger, og det fik en anden fynbo til at reagere. Da vedkommende havde set nøjere på de ofentliggjorte tegninger, var han ikke i tvivl om, at de samme tegninger var at finde i hans oldefars dagbog, som han var i besiddelse af. Dagbogen blev hentet frem, og det viste sig, at såvel billeder som tekst var identiske med billeder og tekst i den dagbog, som hans oldefar, snedker Laurits Kristian Johan Hansen havde ført under treårskrigen. Han greb resolut telefonen og spurgte mig med rette, hvorledes jeg kunne finde på at udgive hans oldefars dagbog med en anden forfatters navn – og uden nogensinde at have set dagbogen!

Mysteriet måtte selvfølgelig løses, og de 2 „identiske“ dagbøger blev hurtigt sammenlignet: Teksten var den samme, digtene var de samme, billederne så ensartede, at det kunne tyde på, at de var tegnet af samme person, blot havde de 2 dagbøger hver sin forfatter på titelbladet. Formatet var heller ikke ens: Anders Nielsens dagbog målte 16 × 10 cm og fyldte 72 sider, Kristian Hansens målte 35 × 23 cm og fyldte 32 sider.

Der viste sig imidlertid at være flere forskelle: Mens tegningerne i Anders Nielsens dagbog er farvelagt med tempera-farver, er der i Kristian Hansens dagbog benyttet almindelige farveblyanter, og farvelægningen er ikke udført med samme omhu som hos Anders Nielsen. Mens digtene i Anders Nielsens dagbog er inddelt nøjagtigt i strofer og verselinier, tages der i Kristian Hansens ikke hensyn til strofer og linier, idet digtenes tekst skrives helt ud til sidens kant, som om det var prosa. Mens der efter digtene i Anders Nielsens dagbog står „Digtet af Anders Nielsen“, står der i Kristian Hansens „Skrevet af Kristian Hansen. Alt i alt synes Kristian Hansens dagbog at være udført mere primitivt, hvilket også gælder skrift og stavemåde.

Der var således ingen tvivl om, at Anders Nielsens dagbog var originalen, og at Kristian Nielsens var en afskrift. Spørgsmålet var

nu, om det kunne konstateres, hvornår afskriften var foretaget. Det var nærliggende at forestille sig, at Anders og Kristian havde været soldaterkammerater og begge havde deltaget i treårskrigen – ved samme kompagni – og altså havde delt skæbne i krigens år. Kristian har set Anders skrive, digte og tegne, har ønsket at bevare et minde om krigens hændelser og har fået lov til at skrive kammeratens dagbog af.

Det er imidlertid udelukket. Arkivundersøgelser viser, at Kristian Hansen er 9 år yngre end Anders Nielsen, idet han er født den 9. oktober 1834 som søn af hmd. og skrædder Hans Johansen og hustru, Christiane Jensdatter, Bøgelundhuset, Bøgholm, Brendrup sogn. Han har da kun været 14 år gammel, da de fynske jægere drog i felten, og undersøgelser i Hærens Arkiv synes at vise, at Kristian Hansen ikke har deltaget i treårskrigen. Hans navn findes hverken i forbindelse med treårskrigen eller krigen 1864. De, der blev udskrevet til krigstjeneste, var normalt omkring en snes år; en 14-årig vil kun have kunnet deltage som piberdreng eller hornblæser.

Anders Nielsen og Kristian Hansen må altså have lært hinanden at kende efter treårskrigens ophør. Kristian Hansen boede i Bøgholm, nær det sted, hvortil Anders Nielsen flyttede i 1891. Kristian Hansen var imidlertid afgang ved døden 5 år før, den 14. december 1886, 52 år gammel.

Muligvis har de lært hinanden at kende gennem Anders' 5 år yngre bror Jens (f. 8. januar 1830), der var tømrer og bosat i Skovshøjrup, få km fra Bøgholm. Jens Nielsen og Kristian Hansen var begge håndværkere og har sandsynligvis som henholdsvis snedker og tømrer haft et nært samarbejde. Under Anders' besøg hos broderen er talen faldet på krigen; Anders har fortalt om sine oplevelser, har vist den interesserede Kristian sin dagbog, og denne har fået lov til at skrive den af. Sandsynligvis har Anders hjulpet ham med tegningerne.

Afskriften er nok foretaget kort tid før Kristian Hansens død.

Det er en stor protokol med linieret papir, han har benyttet, og sådanne fremkom et par årtier før århundredskiftet.

Desværre må denne lille undersøgelse skuffe Kristian Hansens efterkommere, der på grundlag af hans dagbog har troet, at han var en af treårskrigen tapre fynske jægere. Han kan ikke have deltaget i krigen, og dagbogen – hvor interessant den end er – er ikke hans værk.